

Đỗ Thị Diệu Hà

ĐÔI ĐIỀU VỀ VIỆC ĐƯA NGHỆ THUẬT BÀI CHÒI VÀO TRƯỜNG HỌC TRÊN ĐỊA BÀN HUYỆN HÒA VANG

Trong bối cảnh các loại hình nghệ thuật phát triển rầm rộ trên các phương tiện nghe nhìn như hiện nay, lớp nghệ sĩ cao niên lo lắng các loại hình nghệ thuật truyền thống sẽ bị mai một nếu không có đội ngũ kế cận tiếp nối giữ gìn và phát huy.

Để bảo tồn vốn văn hóa dân gian, nghệ thuật truyền thống, trước hết cần phải “đào tạo” khán giả trẻ có thị hiếu thưởng thức nghệ thuật truyền thống bằng giáo dục trong trường học. Giáo dục nghệ thuật truyền thống ở học đường sẽ hình thành một nền tảng âm nhạc vững chắc cho các em; nếu không, với nếp sống mới hiện nay, khi hàng ngày trẻ em có điều kiện tiếp xúc với các thể loại âm nhạc và nghệ thuật, với nhiều hình thức văn hóa xa lạ qua các chương trình giải trí, quảng cáo, các cuộc gặp gỡ, giao lưu, các em sẽ có thể quên hẳn văn hóa dân tộc.

Việc đưa nghệ thuật truyền thống vào trường học sẽ hình thành một năng lực về nghệ thuật nhất định để các em có đủ trình độ chọn lọc những giá trị nghệ thuật thực sự gần gũi với

văn hóa dân tộc để bồi đắp tâm hồn, xây dựng nhân cách; góp phần khơi dậy tình yêu nghệ thuật truyền thống cho thế hệ trẻ.

Trong những năm gần đây, huyện Hòa Vang đã thực hiện việc đưa Nghệ thuật Bài chòi vào trường học trên địa bàn huyện, góp một phần không nhỏ trong việc gìn giữ, trao truyền loại hình nghệ thuật truyền thống này.

Nghệ thuật Bài chòi hình thành và phát triển trên dải đất Duyên hải Trung Bộ vào khoảng cuối thế kỷ 15, theo bước chân mở mang bờ cõi của chúa Nguyễn. Trong suốt chiều dài thăng trầm 5 thế kỷ, với hình thức sơ khai là trò chơi đánh bài chòi (hay còn gọi là hô bài chòi), Bài chòi trở thành loại hình nghệ thuật dân gian gần gũi, đặc sắc, thể hiện tâm tư, tình cảm, cuộc sống sinh hoạt của người dân các tỉnh Duyên hải Trung Bộ. Có thể khẳng định rằng Dân ca và nghệ thuật Bài Chòi từ lâu đã gắn chặt với con người xứ Quảng xuất phát từ nhu cầu của cuộc sống. Ngày 7/12/2017, di sản “Nghệ thuật Bài chòi Trung Bộ Việt Nam” đã chính thức được UNESCO ghi danh trong danh sách Di sản văn hoá phi vật thể đại diện của nhân loại.

Hòa Vang là một huyện nằm ở ngoại thành thành phố Đà Nẵng. Vì vậy, các loại hình Dân ca đang tồn tại trên địa bàn này cũng giống với các địa phương khác của miền Nam Trung Bộ. Đây cũng là địa phương có nghệ thuật Bài chòi phát triển mạnh mẽ nhất trong số các quận huyện của thành phố Đà Nẵng.

Việc đưa Bài chòi vào trường học trên địa bàn huyện Hòa Vang

Bắt đầu từ năm 2009, Phòng Văn hóa - Thông tin phối hợp với Phòng Giáo dục huyện Hòa Vang triển khai thí điểm

mô hình đưa Dân ca vào trường học trên địa bàn huyện. Phòng Văn hóa - Thông tin huyện đã tổ chức khóa bồi dưỡng hát Bài chòi và dân ca cho các giáo viên phụ trách bộ môn âm nhạc và giáo viên có năng khiếu âm nhạc tại 40 trường trung học cơ sở, tiểu học và mầm non trên địa bàn. Sau 4 tháng nghiên cứu, học tập, 40 giáo viên theo học khóa bồi dưỡng hát Dân ca đã cơ bản nắm vững các nguyên lý của 30 làn điệu Dân ca khu V cũng như kỹ thuật luyện láy của từng điệu lý, câu hò...

Đến nay, phong trào hát Dân ca và Bài chòi đã được phát triển trong tất cả các trường tiểu học và trường trung học cơ sở của huyện, tạo nên phong trào “Em vui em hát Dân ca” ở một số trường trung học cơ sở ở Hòa Vang dưới hình thức thành lập các Câu lạc bộ hát dân ca. Đây cũng được đánh giá là một mô hình mới, một cách làm sáng tạo.

Từ chỗ chưa biết gì về Dân ca, đến nay trên địa bàn huyện Hòa Vang đã có gần 500 em thuộc 30 trường trung học cơ sở và tiểu học biết hát một số làn điệu Dân ca Khu V nói chung và Bài chòi nói riêng. Qua mô hình này, nhiều trường và nhiều xã ở Hòa Vang đã phát hiện một số em có chất giọng tốt, có triển vọng sẽ trở thành hạt nhân trong phong trào văn nghệ quần chúng. Để có được kết quả đáng phấn khởi như vậy, bên cạnh việc phối hợp thực hiện của các trường trung học cơ sở trên địa bàn huyện với Phòng Văn hóa - Thông tin, Trung tâm Văn hoá - Thể thao thì sự giúp đỡ của các anh chị cộng tác trực tiếp hướng dẫn và sưu tầm tài liệu, các làn điệu Dân ca Khu V, viết những kịch bản dân ca phục vụ cho việc giảng dạy thêm phong phú, đa dạng, thu hút các em tham gia.

Cùng với mô hình thí điểm đưa Dân ca vào trường học, Phòng Văn hóa - Thông tin huyện, Trung tâm Văn hoá - Thể

thao và Phòng Giáo dục và Đào tạo huyện đã tổ chức thành công liên hoan “Câu lạc bộ em hát Dân ca” lần thứ I huyện Hòa Vang năm 2012, lần thứ 2 năm 2013, lần thứ 3 năm 2015, lần thứ 4 năm 2017 cho các em học sinh 30 trường trung học cơ sở, tiểu học trên địa bàn huyện. Qua Hội thi đã khẳng định hiệu quả về sự thành công của chương trình đưa Dân ca vào trường học.

Đối với Bài chòi, trước đây chỉ có huyện Hòa Vang triển khai thí điểm và nhân rộng đưa vào các trường học trên địa bàn huyện, mùa hè năm 2019 Quận Ngũ Hành Sơn cũng bắt đầu triển khai¹. Còn lại các quận khác trên địa bàn thành phố chưa có chương trình triển khai. Tuy nhiên việc nhân rộng ở huyện Hòa Vang cũng phải nói rõ ở đây là nhân rộng trong một bộ phận học sinh tiểu học và trung học cơ sở. Bởi vì hình thức đưa nghệ thuật truyền thống vào trường học của huyện Hòa Vang hiện nay mới chỉ dừng lại ở việc thành lập các Câu lạc bộ dân ca ở các trường từ 10 đến 30 em. Còn đại đa số các em học sinh vẫn chưa có điều kiện được đào tạo hay tiếp xúc với nghệ thuật Bài chòi. Nguyên nhân chính là nguồn kinh phí sự nghiệp văn hóa của huyện không đủ để đầu tư cho chương trình này một cách rộng khắp. Tuy nhiên, qua phong trào này đã phản ánh nhu cầu thưởng thức nghệ thuật Bài chòi của người dân huyện Hòa Vang rất cao. Nó đã trở thành món ăn tinh thần không thể thiếu trong các chương trình văn hóa, nghệ thuật quần chúng của toàn huyện Hòa Vang.

Mô hình đưa Bài chòi vào trường học ở Hòa Vang đã thu được kết quả đáng khích lệ. Đây là nội dung có ý nghĩa góp

¹ Các hội viên của Hội văn nghệ dân gian Đà Nẵng là NNUT Trịnh Công Sơn, Trần Mỹ Lệ, NNUT Hoàng Kim Hà đã tham gia giảng dạy.

phần thực hiện Nghị quyết Trung ương 5 (khóa VIII) về xây dựng và phát triển “*Nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc*”, Nghị quyết Trung ương 9 khóa XI về “*xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước*” và thực hiện chương trình xây dựng “*Trường học thân thiện, học sinh tích cực*”.

Một số giải pháp để nâng cao hiệu quả việc đưa Nghệ thuật Bài chòi vào trường học trên địa bàn huyện Hòa Vang

- Điều tra, khảo sát xã hội học từng đối tượng (thiếu niên, nhi đồng) Nhằm chỉ ra thực trạng, nguyên nhân, sự nhận thức, thay đổi, sự lựa chọn, những mong muốn của các em đối với Dân ca, Bài chòi trên địa bàn thành phố.

- Trước mắt, hằng năm duy trì và tổ chức tốt hoạt động của các Câu lạc bộ Bài chòi của các trường học trên địa bàn huyện Hòa Vang, thông qua nhiều hoạt động tại trường phổ biến, truyền đạt làn điệu Bài chòi đến tất cả học sinh trong nhà trường. Đưa Bài chòi trở thành nội dung quan trọng trong việc thực hiện chương trình trường học thân thiện, học sinh tích cực, mỗi tuần một tiết trong giờ học chính khóa. Sau khi đánh giá rút kinh nghiệm thành công phong trào đưa Dân ca vào trường học của huyện Hòa Vang, ngành giáo dục thành phố có chủ trương đưa chương trình Bài chòi vào giảng dạy trong nhà trường

- Bồi dưỡng và kiểm tra kết quả giảng dạy Dân ca của giáo viên âm nhạc thông qua các hoạt động bề nổi của phong trào hát Dân ca trên địa bàn thành phố.

- Tiếp tục đầu tư chú trọng phát hiện và đào tạo các em học sinh có năng khiếu về hát Dân ca, Bài chòi. Mở các lớp đào tạo hát Bài chòi cho đối tượng là giáo viên dạy âm nhạc

tại các trường và các em là thành viên của các Câu lạc bộ “*Em hát dân ca*”. Thông qua lực lượng này phổ biến rộng rãi đến tất cả các em học sinh các trường.

- Hằng năm duy trì tốt việc tổ chức liên hoan các Câu lạc bộ “*Em hát dân ca*” Hội thi kịch bản, tiểu phẩm không chuyên, để kịp thời khuyến khích động viên các em nói riêng mọi người nói chung tham gia hát Bài chòi, thông qua đó phát hiện nhân tố mới, bồi dưỡng kế thừa phong trào sau này.

- Đầu tư kinh phí mua sắm trang thiết bị cho hoạt động của các Câu lạc bộ Bài chòi, đội thông tin lưu động; hỗ trợ sinh hoạt Câu lạc bộ hàng năm cho các trường, tổ chức cuộc thi sáng tác, thực hiện ghi đĩa và phát hành đĩa, tổng kết các liên hoan sân khấu học đường./.

